

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Укладач – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування,
д. держ. упр., професор Т. М. Лозинська*

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Теорія державного управління» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є цілеспрямований вплив держави на стан і зміну суспільних процесів, поведінку особи і громадянина з метою реалізації функцій держави, відображених в Конституції та законодавчих актах, за допомогою органів державної влади, наділених необхідними компетенціями.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна професійної підготовки обов'язкової частини пов'язана з навчальними дисциплінами «Економічна теорія», «Філософія», «Історія України», що викладаються паралельно.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни надати здобувачам вищої освіти знання про державне управління як специфічну форму впливу на економічну, соціальну та духовну сфери життєдіяльності людей, ознаки та функції держави, цілі та методи державного управління.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни формування розуміння, знань та умінь щодо реалізації завдань державного управління, виконання функцій держави, формування державної політики стосовно економічних і соціальних процесів у суспільстві, оцінки результативності та ефективності державного управління.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- теоретичних основ державного управління;
- характеру взаємин між державою та особистістю;
- сутності й специфіки державного управління;
- принципів і закономірностей державного управління;
- особливостей політичної системи України;
- структури влади, форм державного управління;
- механізмів і методів державного управління;
- основ законності та відповідальності у сфері державного управління;
- процедур і технологій прийняття управлінських рішень;
- критеріїв оцінювання результативності та ефективності державного управління.

вміння:

- формулювати проблеми та пріоритети суспільного розвитку;
- організовувати публічні заходи;
- готувати виступи та презентації;
- працювати з нормативними документами;
- користуватися методиками оцінки результативності та ефективності окремих заходів державного управління.

способи мислення:

- формування суджень;
- пропонування міркувань;
- виклад умовисновків;
- генерування визначень (дефініція).

професійні, світоглядні і громадянські якості:

- здатність до системного аналізу та стратегічного мислення;

- знання теорії держави та права, сучасних концепцій державного управління;
- наявність організаторських здібностей, лідерських якостей;
- досконале знання державної та володіння іноземними мовами;
- патріотизм і повага до людей;
- вміння підпорядковувати особисті інтереси суспільним.

морально-етичні цінності:

- чесність;
- обов'язковість;
- вихованість;
- тактовність;
- гідність;
- вдячність;
- пошана;
- вимогливість;
- самостійність;
- рішучість.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 240 годин / 8 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні основи державного управління.

Основні теорії виникнення держави: теологічна, патріархальна, договірна, насильства, органічна, психологічна, матеріалістична. Визначення держави та її ознаки. Поняття функцій держави. Класифікація функцій держави. Визначення державного управління. Функції державного управління. Поняття громадянина і особи. Взаємини держави та громадянина в процесі реалізації функцій державного управління.

Тема 2. Становлення правової держави.

Етапи розвитку ідеї правової держави. Поширення римського права. Поняття правової держави. Закріплення принципів правової держави. Розвиток правової держави в Україні. Верховенство Законів і Конституції України. Зв'язаність держави правами та свободами. Конституційно-правові передумови захисту прав людини.

Тема 3. Права людини в державі та їх гарантії.

Поняття «права людини». Основні права людини. Права людини та громадянина.

Гарантії прав людини та їх класифікація за практичним спрямуванням, за характером, за ступенем поширеності, за суб'єктами, за особливостями правового статусу. Міжнародний білль про права. Загальна декларація прав людини. Документи міжнародного права.

Міжнародні стандарти у сфері прав людини. Структура міжнародних стандартів по правах людини.

Тема 4. Форма держави та характеристика її основних елементів.

Поняття та структура форми держави. Форми державного правління. Монархія: а) абсолютна монархія; б) обмежена монархія; в) змішана. Форми державного устрою. Унітарна держава. Федерація. Конфедерація. Імперія.

Тема 5. Поняття та структура апарату держави.

Поняття апарату держави. Ознаки апарату держави. Структура апарату держави.

Органи держави як структурні елементи апарату держави. Система державних органів України. Законодавчий орган. Глава держави (Президент). Виконавчі органи влади. Правосуддя. Народовладдя.

Загальні принципи функціонування апарату держави: демократизм, гуманізм, законність, розподіл влади, верховенство права, професіоналізм. Принципи організації діяльності апарату держави.

Тема 6. Політична система та державна політика.

Поняття «політична система». Класифікація політичних систем та критерії

класифікації. Взаємопов'язаність підсистем політичної системи. Держава як структурний елемент політичної системи. Політичні партії. Вимоги до формування партій. Види політичних партій. Інші громадські організації. Поняття державної політики. Елементи державної політики. Державна економічна політика.

Тема 7. Цілі, принципи та функції державного управління.

Цілі державного управління як продукти суспільного консенсусу. Систематизація та об'єктивізація цілей державного управління. Класифікація функцій державного управління. Головні й допоміжні функції державного управління. Загальні та спеціальні функції. Внутрішні та зовнішні функції.

Обґрунтування принципів державного управління. Сутність принципів державного управління.

Тема 8. Характеристика управлінської діяльності.

Поняття та загальні риси державноуправлінської діяльності. Форми та процедури управлінської діяльності. Механізми та методи державного управління: адміністративні, економічні, інформаційно-психологічні. Технології державного управління.

Тема 9. Підготовка та прийняття рішень в державному управлінні.

Сутність управлінського рішення. Вироблення управлінського рішення. Специфіка державноуправлінських рішень. Класифікація управлінських рішень. Етапи підготовки управлінського рішення. Організаційно-правове забезпечення прийняття управлінського рішення. Процедура прийняття державноуправлінських рішень. Лобізм як механізм впливу на прийняття державноуправлінських рішень.

Тема 10. Законність та відповідальність в державному управлінні.

Поняття та детермінанти законності в державному управлінні. Значення законності. Забезпечення законності. Органи забезпечення законності. Внутрішній і зовнішній контроль. Поняття корупції. Поширення корупції в сфері державного управління. Корупційні діяння. Запобігання корупції. відповідальність державних службовців: дисциплінарна; адміністративна; кримінальна; матеріальна.

Тема 11. Державна служба в Україні.

Правове регулювання державної служби. Правовий статус державного службовця. Правове забезпечення управління державною службою. Умови вступу на державну службу. Кар'єра державного службовця. Проблеми підбору кадрів на державну службу. Вимоги до претендентів на державну службу. Обмеження щодо призначення на посаду. Випробування. Дотримання службової дисципліни. Службове розслідування та дисциплінарна справа.

Тема 12. Контроль у державному управлінні.

Контроль як функція державного управління. Суб'єкти та об'єкти контролю.

Етапи контролю. Види контролю. Попередній, поточний та підсумковий контроль. Цілі контролю. Контроль, закріплений за гілками влади: парламентський, конституційний, судовий, контроль органів виконавчої влади. Фінансовий контроль. Сутність і об'єкти громадського контролю. Елементи громадського контролю.

Тема 13. Інформаційно-комунікаційне забезпечення державного управління.

Управлінська інформація. Внутрішня за зовнішня управлінська інформація. Інформаційні технології в управлінні. Зміст комунікації в державному управлінні. Особливості комунікації в державному управлінні.

Зв'язки з громадськістю та формування громадської думки. Налагодження інформаційної взаємодії і звернення громадян і висвітлення діяльності органів державної влади.

Тема 14. Результативність та ефективність державного управління.

Поняття результативності та ефективності. Види та критерії ефективності.

Показники результативності й ефективності. Ефективність діяльності державних органів. Ефективність діяльності посадових осіб. Оцінка економічної ефективності органів влади. Складність проведення оцінки економічної ефективності державного управління.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : [Курс лекц.] / Г. В. Атаманчук. – [2-е изд. дополн.]. – М. : Омега-Л, 2004. – 584 с.
2. Василенко И. А. Государственное управление в странах Запада : США, Великобритания, Франция, Германия : [Учеб. пособ.] / И. А. Василенко. – [2-е изд. дополн.]. – М. : Логос, 2000. – 200 с.
3. Державне управління та державна служба : [Словник-довід.] / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 208 с.
4. Малиновський В. Я. Державне управління : [Навч. посіб.] / В. Я. Малиновський. – Луцьк, 2000. – 558 с.
5. Мельник А. Ф. Державне управління : [Підруч.] / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
6. Посібник для державного службовця з питань запобігання корупційних діянь / уклад. С. М. Серьогін, О. Л. Молошна, В. В. Баштанник [та ін.]. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2009. – 136 с.
7. Публічне адміністрування в Україні : [Навч. посіб.] / [В. Б. Дзюндзюк, О. Б. Коротич, Н. М. Мельтюхова та ін.]; за заг. ред. д. філос. н., проф. В. В. Корженка, к. е. н., доц. Н. М. Мельтюхової. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 256 с.

Додаткова

1. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень : проблеми теорії, методології, практики : [Моногр.] / В. Д. Бакуменко. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. 340 с.
2. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : [Моногр.] / кол. авт; відп. ред. проф. Н. Р. Нижник. – К. : УАДУ при Президентові України, 1997. – 448 с.
3. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій : [Моногр.] / В. Б. Дзюндзюк. – Х. : ХарПІ УАДУ «Магістр», 2003. – 236 с.
4. Лахижа М. І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні і практичні аспекти [Текст] / М. І. Лахижа. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – 289 с.
5. Політологія : [Підруч.] // За заг. ред. проф. Кремень В. Г., проф. Горлача М. І. – Харків: Друк. Центр «Єдинорог», 2001. – 640 с.
6. Про громадські об'єднання [Текст] : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 1. – С. 1
7. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії [Текст]: Закон України 05.10.2000 № 2017-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – С. 409.
8. Про джерела фінансування органів державної влади [Текст]: Закон України від 20.06.1999 р. № 783-XI V // Уряд, кур'єр. – 1999. – № 165.
9. Про засади запобігання і протидії корупції [Текст]: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – С. 404.
10. Про звернення громадян [Текст]: Закон України від 02.10.96 р. № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – С. 256.
11. Про інформацію [Текст]: Закон України від 2.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650.
12. Про місцеве самоврядування в Україні [Текст]: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С. 170.
13. Про місцеві державні адміністрації [Текст]: Закон України від 9.04.1999 р. № 586-XIV // Офіц. вісник України. – 1999. – № 18. – С. 190.